

UDVARHELYI HIRADÓ.

KÖZMIVELŐDÉSI, KÖZGAZDASÁGI ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HETILAP.

Előfizetési díj

vidékre postán, vagy helyben házhoz hordva:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.

Megjelenik minden szombaton este.

Hirdetménydíj:

Ötven □ centiméternyi területen megfűző hirdetmény ára első beigtatáskor 50 krajcár, második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatásnál 20 percent árleengedés.
Száz □ centiméter területet elfoglaló hirdetmény ára első beigtatáskor 1 frt, második beigtatáskor 10 percent, harmadik és minden további beigtatás alkalmával 20 percent árleengedés.
Bélyegdíj minden beigtatáskor 30 kr.

Mellékletdíj: Százától 1 frt 40 kr. — A díjak előre fizetendők.

A szerkesztő lakása:

Botos-utca, ref. tanári lak, emeleti lakosztály.

Kiadóhivatal:

Becsek Dániel könyvnyomdája

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS.

Az ápril-juniusi évnegyed belépte alkalmából tisztelettel kérjük lapunk olvasó-közönségét az évnegyedi előfizetés megújítására.

Ujjonnan belépő előfizetőinknek azon indokból, hogy munkálkodásunkat annál könnyebben áttekinthessék, kedvezményképpen ingyen szolgálunk lapunk január-márciusi évnegyedének számaival azon kettős feltétel mellett: csak addig szolgálunk, amíg meglévő példányainkból telik, és ha az illetők az elvitelről maguk gondoskodnak.

Az előfizetési pénz alólirtak akármelyikéhez utasítható.

SAKÁCS MÓZES, BECSEK DÁNIEL,
laptulajdonos és felelős szerkesztő. kiadó.

A hivatalos lapból.

MI ELSŐ FERENC JÓZSEF,

Isten kegyelméből ausztriai császár, Csehország királya, stb. és Magyarország apostoli királya.

Kedvelt Magyarországnak és társországnak hű főrendei és képviselői közös egyetértéssel a következő törvénycikket terjesztették szentesítés végett Felsőgünk elé:

1877 évi VIII. TÖRVÉNYCIKK

az 1868 évi XXXI. törvénycikket módosításáról.

(Szentesítést nyert 1877 évi március 26-án. Kihirdetett az országgyűlés képviselőházában 1877 évi március 27-én, a főrendiházban március 31-én.)

TÁROCA.

Egykor — és most.

Egykor, egykor! — barna lányka,
Csak nevednek hallatára
Szent örömmnek édes árja
Ringatá boldog szívem . . .

Egykor, egykor! — látni téged,
Közeledbe jutni néked:
Lelkem lánglobogva éggett,
Mózes csipkebokraként . . .

Egykor, egykor! — szép szemedbe
Nézni, örjögön, remegve
— Kis kezéd tartván kezembe —:
Több volt nékem, mint az üdv . . .!

Egykor! egykor . . .! — Oh, de hagyjuk! —
Most — egymás hírét se halljuk,
Nagy titokban csak siratjuk:
Egymást mért is ismerők?! . . .

Biró Pál.

A „Székely mivvelődési és közgazdasági egyesület“

alakulásának indokolása.

ELSŐ RÉSZ.

A székelyföldön létező bajok vázlata.

(Folytatás.)

Az állattenyésztési gazdasági rendszerre néhez az átmenet azért is, mert maga az állatte-

1. §.

Közjegyző nem vehet fel közokiratot és nem ruházhat fel közjegyzői okirat minőségével magánokiratot, melyben nyolc százalékánál magasabb kamattal köttetett ki.

Az ezzel ellenkező okirat, közokirat, illetőleg közjegyzői okirat erejével nem bír.

2. §.

Kamat alatt nemcsak a pénzben fizetendő minden melléktartozás értetik, hanem bármely dolog vagy haszon, melynek adására vagy teljesítésére az adós a hitelező részére a tőke visszafizetésén, illetőleg visszatérítésén kívül kötelezettséget vállal.

Mindazon esetben, melyben a jelen törvény az adóstól követelhető kamattal legmagasabb összegét megállapítja, abba a kötbér, üzletdíj, megtérítési összeg és mindennemű melléktartozás is beszámítandó.

3. §.

Nyolc százalékánál magasabb kamatot biztosító zálogjog előjegyzése vagy bekebelezése nem rendelhető el.

A felek által határozott összegben kikötött, de százalékban ki nem fejezett melléktartozások bekebelezését vagy előjegyzését a bíró csak azon, a telekjegyzőkönyvben kitüntetendő záradékkal rendelheti el, hogy az összes melléktartozás a tőke nyolc százalékát meg nem haladhatja.

4. §.

Nyolc százalékánál magasabb kamattal a bíró által nem állapítható meg.

nyésztés is hanyatlak; mert a takarmányfüvek természetének szükség-érzete még alig észlelhető, s az istállózás rendszere ellen még nagy idegenkedés mutatkozik.

A régi székely lófaj enyészik, maholnap csak hírből lesz ismeretes; mert azon községek, melyekben jelentékeny pénzforrást képezett, elég könnyelműen jó ménnek tartását elhanyagolták, mi miatt a jó faj degenerálása következett be.

Az erdélyi lófaj is fordul elő néhol a székelyföldön, de hibás keresztezési kísérletek miatt ez is hanyatlak.

A lófaj elsilányulásához az is járul, hogy a csikók nevelésére s jól tartására kellő gond nem fordítatik, időnap előtt igába fogják őket. A kosilónak ára igen lecsökkent, a nagy pénztelenség s vasutak miatt; a háti lovak kelendősége is csekély, mivel a hadsereghez való lóvásárlásnál a lovat inkább külső kinézése, mint belső tulajdonságai (bátorság, erőfeszítési képesség, tanulékonyág, tűz, sat.) után itélik meg, s aztán aránylag csekély árt adnak.

A szarvasmarha-tenyésztés állapota aránylag még a legjobb; de itt is az a baj, hogy csaknem kizárólag a mezei munka érdekére tekintenek, a tejgazdaság, hustermelés igényeire nem igen gondolnak. Aztán a marhavész közelebről a marhaállományt is tetemesen csökkentette, ami a székelyföld elszegényedését szintén elősegítette, mert a szarvasmarha-állomány volt eddig leginkább az, mi a népet rendkívüli viszonyok és pénzszűkség idején a bajból kiségitette.

Ezen szabály áll akkor is, ha a magasabb kamattal birói egyességben köttetett ki.

5. §.

Az ezen törvényben megszabott mértéken felül kikötött és megfizetett kamatok visszafizetése nem követelhető.

Jövőre azonban azon kölcsönnél, mely félév-nél hosszabb időre köttetett, a félévet meghaladó időre kamatot előre levonni nem szabad.

A félévet meghaladó időre, vagy a jelen törvényben meghatározott mértéken felül bármily időtartamra előre levont kamatok a tőkéből lerovott összegnek tekintetnek.

6. §.

Ha a kölcsön-szerződésről kiállított okirat szövegében a felvettnél nagyobb összegnek visszafizetése köteleztetett: a bíró csak az okiratban felvettnék elismert tőkeösszeget állapítja meg.

Az ekként megállapított tőke utáni kamattal összességét illetőleg, jelen törvénynek a kamatokra vonatkozó intézkedései alkalmazandók.

A bekebelezés vagy előjegyzés is csak a felvettnék elismert tőkére és annak e törvény szerinti megengedett kamataira rendelhető el.

7. §.

Az 1868. XXXI. törvénycik 2. §-ának következő intézkedése:

„Ha a kölcsönről írásbeli szerződés nem létezik, vagy létezik ugyan, de abban a kamattal csak általánosan az összegnek vagy a kamatlábnak szám szerinti meghatározása nélkül van kikötve; valamint azon esetben is, ha a kamattal szerződésileg

A tehéntej csak a házi szükségletre fordíttatik, saját előállítására a székelyföldön még eddig nem használják.

A juhtenyésztés inkább a sajtgazdaságot, mint a gyapjutermeletést tartja céljának; mindazáltal a juhturó, dacára kitünőségének, még nem birt megközelítőleg sem annyira kereskedési cikké felvergődni, mint pl. a hasonló minőségű lipitai turó. A bárányok nem képeznek forgalmi cikket, csupán a helyi szükséglet fedezetére szolgálnak. A gyapju ára sem felel meg azon piaci viszonyoknak, melyet az osztrák-magyar birodalomba importált hosszú szőrű gyapju nagy mennyisége indokolna; mert a vám által nyújtott előnyt lerontja az, hogy posztó-gyáraink hiányozván, a messzeszállítás bérét termelőink kénytelenek viselni. A juhhus, mint kereskedési cikk, termelése távol áll a piac igényeitől, mivel sem a kos-herelés, sem az ürü-hizlalás nincs szokásban.

Erdély némely helyein újabb időben nagyban kezdik üzni a sertésenyésztést, a székelyföldön még csupán a házi szükséglet és a helyi husfogyasztás igényei kielégítésére szoritkozik, ámbár terjedelmes cser- és bükk-erdők igen alkalmas lennének a sertésenyésztés fejlesztésére.

A méhészet kis mértékben és elég kezdetleges módon folytatatik, a méz az egész kas elpusztításával vétetik el. A selymészet még előkészítve sincs. Haltenyésztés, dacára folyóink alkalmas voltának, épen nincs.

A szőlőmivvelés az éghajlati viszonyok miatt a székelyföld kisebb részére szoritkozik,

nincs kikötve, hanem az a törvény határozatainak fogva jár: az egy évi kamata a fizetendő tőke hat százalékát teszi;⁴ valamint az 1868. XXXI. törvényeknek jelen törvény által nem érintett egyéb intézkedései továbbra is érvényben maradnak.

8. §.

A jelen törvény hatályba lépte előtt lejárt kamatok a fennebbi §§-ok rendelkezései alá nem esnek.

Az ezen időn túl lejárandó kamatokra azonban csak azon esetre nem terjed ki a jelen törvény hatálya, ha a nyolc százaléknál magasabb kamata a jelen törvény hatályba lépte előtt keletkezett jogérvényes ítéletben vagy per-egyességben állapítottat meg.

Azon körülmény, hogy a magasabb kamata a jelen törvény hatályba lépte előtt felvett közjegyzői okiratban van kötelezve, annak nyolc százalékra való leszállítását nem akadályozza. Az okirat azonban közokirati erejét megtartja.

9. §.

Jelen törvény határozmányai nem alkalmazhatók:

- váltó-követelésekre;
- bejegyzett kereskedőknek kölcsönös kereskedelmi ügyleteikből eredő követeléseire.

10. §.

Jelen törvény 1877-ik évi júliushó 1-én lép életbe, s végrehajtásával az igazságügyminiszter bizatik meg.

* * *

Mi e törvényeket és mindazt, ami abban foglaltatik, összesen és egyenkint helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezenel királyi hatalmunknál fogva helyben hagyjuk, megerősítjük és szentesítjük, s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolcszázhetvenhetedik évi március 10-én huszonhatodikán.

FERENC JÓZSEF, s. k.

(P. H.)

Tisza Kálmán, s. k.

KÖZMIVELŐDÉS.

Felhívás.

A történelmi társulat f. é. március 1-én tartott választmányi ülésében, Rómer Flóris Ferenc

azonban itt is minden okszerűség nélkül. A szőlőfajok választás nélkül, vegyesen ültetvék, így egymást degenerálják, két hordó bor sem lehet egy minőségű, annál kevésbé két év termése. Nincsenek szakértő vincellérek, nincs erjesztő-kamaránk.

A gyümölcs-tenyésztés is igen gyengén áll. Csik-Gyergyóban ritkaság a gyümölcsfa; Udvarhely- és Háromszéken, főleg pedig Marosszéken nem rendszeresen ugyan, de kiterjedtebben ültetik a gyümölcs-tenyésztés. A székelyföld pedig alkalmas volna arra, hogy a gyümölcs-tenyésztés nagyban és rendszeresen fejlesztesse; a nép tápanyaga ezzel is szaporíthatnák, sőt kiváltságos nagy mennyiségű aszalt szilvával — ha a vasut a Fekete-tengerig vitetik — kelet felé jelentékeny kereskedést kezdhetne.

Lássuk, hogy áll az ipar?

A népipar, mint a fa- és kőedény, szalmakalap, gyékény, szita, faragványok, sat. készítése, ha terjedelemben nem vesztett is; de most is csak bizonyos falvakra vagy vidékre szorítkozik; magának újabb községeket régóta nem hódított; maga a munka sem lön finomabbá, s szebb alakokat nem keresett az örökölt régiéknél. Ezenfelül a gyártmányok nagyobb mérvű versenye — tartani lehet — ezen iparcikkeket még inkább háttérbe fogja nyomni.

A köziparágak közül a szekeresség a vasut közeledése miatt kisebb térre szorult; a molnárság pedig urbéri bajok miatt a szabad verseny-s fejlődésben gátolva van.

A gyáripar nem létezőnek mondható; csu-

jánosii apát s választmányi tag közhelyesséssel fogadott indítványa következtében, a magyarországi céhekre vonatkozó mindennemű adatok összegyűjtését és kiadását elhatározván s ennek gyakorlati keresztülvételére, valamint az előmunkálatok megtétele céljából az indítványozó elnöke alatt egy: Deák Farkas, Csontos János, Nagy Gyula és Vince Gábor társulati tagokból álló központi bizottságot küldvén ki, e bizottság f. é. márc. 13-án Rómer Flóris Ferenc elnöke alatt a Magyar Nemzeti Múzeumban megalakult, s magát ez alkalommal Cherven Flóris választmányi taggal kiegészítette.

Mint ilyen mutatja be magát a társulatnak, melynek kebelében született s a közönségnek, melynek szellemi támogatására számít.

A bizottság célja: a közgyűjteményekben fellelhető s a hazában elszórtan létező céhszabályok, céhkönyvek s a céhek egész szervezetére vonatkozó mindennemű adatok lehető teljes összegyűjtése, közzététele és egy rendszeres munkában való feldolgozása.

Ez által az oly munkának kívánja alapját megvetni, mely ha sikerül, hivatva lesz Magyarország közmívelődési, ipar- és műipar-történetét egy jelentékeny forrással, a városok polgári osztályának történetét új lényeges adalékkal gazdagítani.

E cél elérésére a bizottság első sorban az anyaggyűjtés minél nagyobb arányokban való eszközését látja szükségesnek, hogy ezen az uton mindenek fölött konstataitassék az: mennyi céhszabály, céhkönyv, jegyzőkönyv s egyéb a céhek autonómiájára vonatkozott írott és műemlék létezik még ismeretlenül országszerte? Mennyi az, ami a céhek megszűnése következtében az ország különböző gyűjteményeiben elszórvan lappang, vagy pedig már végképen elenyészett? S általában a fővárosi köz- és magán-gyűjteményekben fellelhető mintegy 3000 céhszabályon kívül, mennyi a feldolgozandó anyag a vidéken?

Mindezek iránt, hogy a bizottság magát kellően tájékozassa s az előmunkálatok nehéz feladatában annál sikeresebben járjon, szüksége van mindazok szellemi közreműködésére, kiket hivatalos állásuk, irodalmi foglalkozásuk, vagy az ügy iránti lelkesedés e térre vezet.

Azon kéréssel fordulunk tehát a történelmi társulat, a vidéki múzeumok és közmívelődési egyletek minden rendű tagjaihoz, a megyei, városi, községi és magán-levéltárak levéltárnokaihoz, a

pán a szeszgyárak kezdettek volt nagyobb tért elfoglalni; azonban a vasutal ezek is hanyatlanak; mert az aradi és nagyváradi szeszgyárak olcsóbb gabonából, nagyobb mennyiségben készítve, és szakértő kezelés mellett, a székelyföldi szeszgyárak nyereségét nagyon is kérdésessé teszik.

Kereskedésünk alig van valami. A kiszerű bolti kereskedés az utóbbi években a közelszegényedés következtében sokat súlyodt. A népies kereskedési tárgyak, mint fa, deszka, zsinóly, turó, savanyuvíz, sat. inkább nyers anyag, mint iparcikkek lévén, ezek szállítása inkább a fuvarozáshoz, mint kereskedelemhez tartozik. Az erdők pusztulásával s a vasutak terjedésével ezek is részben apadni, részben kevesebb kézbe fognak jutni, kevesebb embernek fognak életmódot nyújtani.

A bányászat — noha anyag, só, vas, réz, kén, kő és kőszén, sat. bőségben volna a székelyföldön — felette csekélynek s elhanyagoltnak mondható. A népnek egy percentje sem élhet meg bányászat után.

A pénzforgalom csekély voltának oka az érintett körülményeken kívül főleg a létező tőkék nehéz hozzáférhetőségében keresendő. Nincs közeg, mely a pénzbirtokos és kölcsönző közt a közvetítést eszközölné. S mert erre hivatott pénzügyintézetek hiányoznak, a tőkeképződés útja is el van vágva, nem lévén mód nyújtva arra, hogy lassanként a csekély megtakarítások jelentékeny tőkévé fejlődhesse. Ami kevés pénzforgalom lehetséges volna, azt a hitel hiánya szorítja pangásra, a hitelt pedig a bizottság ingatagsága sem-

hazai kereskedelmi és iparkamarákhoz, ipartársulatokhoz, gyűjtőkhez s általában minden lelkes ügybaráthoz, hogy ezen közmívelődésünkre oly fontos ügyet felkarolni, saját hatáskörükben előmozdítani, esetleg szűkebb bizottságok által a (területükön létezett) céhekre vonatkozó adatokat összegyűjteni s az eredményről a központi bizottság elnökségét tudósítani sziveskedjenek. S hogy eljárásunkban egyöntetűség legyen, a bizottság közli szétküldött ívein a kérdőpontokat, melyek szerint az előmunkálatokat eszközölni óhajtja.

Az ügy, melynek a bizottság szolgálatában áll, közvetlenül a történelmi társulat, közvetve az egész nemzet ügye; mert midőn az elszórtan létező ismeretlen adatokat porfödte homályukból napfényre hozni, egy rendszeres egészbe összegyűjteni s a társulathoz méltó szakmunkában megörökíteni akarjuk, közkincsévé tesszük ezt a nemzetnek s nemzeti közmívelődésünknek a középkorban elfoglalt hű képét tárjuk fel.

Köszönettel fogadunk azért minden tudósítást, mely az ügy előmozdítását célozza. S mivel a bizottság székhelye a Magyar Nemzeti Múzeumban van, felkérjük mindazokat, kik valamely céhokmányt bírnak, hogy ezt akár hazafias adomány gyanánt a Nemzeti Múzeumnak, akár felhasználás végett bizonyos időre a bizottságnak átengedni sziveskedjenek.

Ajánljuk még egyszer az ügyet a hazai közönség pártfogásába s kérjük a jelentéseket, a felhívások külön szétküldése után, a központi bizottság elnökségéhez intézteni.

Kelt Budapesten, 1877 márc. 13-án tartott bizottsági ülésünkből.

Dr. Rómer Flóris Ferenc,

mint a központi bizottság elnöke.

Csontos János,

mint a központi bizottság jegyzője.

KÖZGAZDASÁG.

A méhészet köréből.

Általánosan el van ismerve, hogy a kertigazdaság terén alig létezik iparág, mely a vele foglalkozóknak több hasznot és nagyobb gyönyör-élvezetet nyújthatna, mint a méhtenyésztés; a méhek — a természet e csodálatraméltó teremtményeinek — tartása, tenyésztése és ápolása. Igaz, hogy aki ezt kiváló haszonnal és sikerrel akarja üzni, az a méhek természetének s természeti sa-

misította meg. A telekkönyvek azonban elkészülésben lévén már, a bizottság elérhető s a hitel érvényesíthető lesz, ha pénzügyintézetek keletkezéséről gondoskodunk.

A székely-kivándorlás okát felleljük a fennebbiekben. Ugyanis, ha a nép folyvást szaporodik és szaporodnak a napi szükségek igényei, a magán- és közterhek; a gazdasági termelés, ipar s kereskedési források pedig okszerűbb intézkedések által aránylagosan nem gyarapíthatnak: kénytelen a nép egyrésze, mely otthon vagyon- és munkahiány miatt nem élhet, kivándorolni. Természetesen, a munkáskéz műveletlensége is befoly arra, hogy nem képes saját termékeit ügyesebb munka által fokozni értékükben. Pedig a szorgalmas és értelmes székely népnek kiváló hajlama s ügyessége van az ipar- s kereskedelemre, s ha mégis kevésre ment eddig az ipar s kereskedelem terén, annak oka nem annyira a nép hivatatlanságában, mint a mostoha körülmények- s viszonyokban keresendő.

A székely-kivándorlásban meg kell különböztetnünk a belföldi és külföldi kivándorlást, valódi kivándorlás csak ez utóbbi. A belföldi kivándorlás megint három árnyalatu, értelmiségi, cseléd és munkás ki-, vagyis inkább elvándorlás. Ugyanis, mint fennebb érintettük, igen jelentékeny értelmiségi kontingens szivárog ki folyvást a székelyföldről hazánk egyéb vidékeire papi, tanítói, tisztartói, ügyvédi, sat. állomásokra; ezek azonban rendszeren büszkén nevezik magukat azután is székelyeknek s a szülőföldük iránti meleg érzés család-

játszáinak ismerete mellett is, a gyakorlati méhészet terére van utalva, mert egyedül csak ott szerezhethet a méhész a kezelés minden csinja-binjában kellő jártasságot. De mivel erre sok idő kell és éveket vesz igénybe, az időszakonkénti okszerű kezeléstől pedig sok függ, sőt e nélkül sikeres méhtenyésztés nem is képzelhető: a kezdő méhészek számára álljon itt a

Kezdő méhészek rövid ábécéje.

A) Anyját, munkás és himméit (heréit) mindenekelőtt ismerd a méhtörzsnek, mert ezek ismerete az okszerű méhészet kezdőbetűje.

B) Bánj úgy méhiddel, mint természeti hajlamuk igényli s az azok körüli teendőket magad végezd mindig, így megismernek, megszelidülnek s bánásmódodat szeliden türeudik.

C) Célyszerű kasokat igyekezzél méheidnek adni: deszka-, szalma-, vagy vessző-kasaid mind közép nagyságúak legyenek, az ilyenek rajzásra úgy, mint mézelésre legelőnyösebbek; ha vagy igen nagyok, vagy igen kicsinyek, nem felelnek meg a célnak, úgy könnyen elszöknek azokból.

D) Dolgozó méheid számos és veszélyes ellenségeinek, minők: a viaszoly, farkaspillék, darázsok, pókok, fecskék, kigyók és gyíkok, sat. méhesed környékéről elriasztása és kiirtása végett, el ne mulaszd még jólevegőt megtenni a szükséges elővigyázati intézkedéseket; mert különben méheidből sokat elfogdosnak és felemésztenek.

E) Erős népes kasokra iparkodj szert tenni, mert csak ezek után remélhetsz hasznot; néphianyos gyenge kasok nem türeudők, ezek nem fizetik ki a munkát és fáradságot.

F) Felhevülve, izzadtan, ne közeledj a méhekhez soha, mert az izzadság szaga, valamint minden átható szag, felingerli őket és megszurathatol.

G) Gondod legyen a méhszin előtti tér tisztán tartására, ott semmiféle gaz, gyom, dudva nem türeudő, mert azok mindig buvóhelyül szolgálnak méheid ellenségeinek; továbbá a tiszta helyen a kihányt holtakat is — melyek után a méhtörzs belállapotára lehet következtetni — éber szemmel kisérheted.

H) Hetenkint figyelemmel kísérd méheid járását; a déli játék és élénk járás a méhtörzs életrealóságáról adnak biztos tudomást.

I) Igyekezz ismerni a kas belső szerkezetét:

jukban nemzedékeken át megmarad. A kivándorlás e neme csak életrealóságuk mellett bizonyít, s veszély benne a házára nézve nincs.

A cseléd-kivándorlás alatt értjük a szász városokban (különösen Brassóban, Segesvárt, Medgyesen, Szebenben) nagy számmal szolgáló leány- és férfi-cselédeket, kik részben idővel visszatérnek ugyan, midőn munka-erejük javát idegen helyen csaknem ingyen, a legmostohább erkölcsi s társadalmi viszonyok közt elvesztegették (holott e munkaerő otthon gyárakban s az ipar terén többszörösen lenne értékesíthető).

A munkás-kivándorlás bizonyos mezei munkákra — mint aratás, cséplés, kapálás — szorítkozik és a munkások visszamaradásával nem jár. Ez tehát nem is kivándorlás, hanem munka- s életmódkeresés, mivel évenként igen sokan segítenek magukon; nyáron át rendszeren beszerzik a télire szükségeseket; a székely munkás ügyessége és serénysége híres Erdélyben.

A valódi kivándorlás mérve kelet felé nem állapítható meg, mert az lassu elvéréhez hasonlít, létele azonban tagadhatlan tény. Akik mint mesteremberek, szolgálatot keresők, napszamosok és szerencse-hajhászok Oláhországba kimennek, legtöbbször odavesznek s idővel ők, vagy utódaik nemzetiségüket levetik, eloláhosodnak. Bármily kevésre tegyük is ezek számát évenként: a bizonyos nemzeti veszteség e kivándorlásban megvan, s e baj orvoslásáról gondoskodnunk kell.

(Folyt. köv.)

ismerd idomzatát, illetékes helyét és építési célját a különféle sejtéknek, mert ez elkerülhetlenül szükséges az okszerű méhtenyésztésre.

K) Kasaid javát kizemeld rajzásra mint mézgyűjtésre egyiránt, s ezeket mindig céljuknak megfelelőleg kezeld; mert szűk időben s kedvzötlen időjárásakor csak mézgyűjtésre szánt kasaid nyujtnak reményt a jövőndőbe.

L) Legalkalmasabb időszak az etetésre az este: etesd hát méheidet este, midőn már megszűnt a méhek járása, a méz szaga nem csalja oda a szomszéd törzseket és mézrablás nem történhetik; a lépes méz etetésre előnyösebb lévén a higitott méznél, az álljon mindig rendelkezésedre.

M) Méheid mézhiányát tavasszal etetés által pótolod, amely méhtörzs akkor szűkölködik mézben, az az egész nyáron aligha bír felvergődni jobb állapotra.

N) Ne etesd igen korán méheidet, mert megárthat nekik, legjobb azt 2—3 héttel kezdeni a gyümölcsfák virágzása előtt.

O) Óvatos és kiméletes légy mindig kasaid felesleges méze kiszedésében vagy barkácsolásában, nehogy a bekövetkező szűk időben fogyatkozást szenvedjenek, ha itt fukarkodol, meglátod, magadat csaltad meg.

P) Próbára teendők kasaid a rablóméhek által, kivált tavasszal és ősszel, midőn a mézlegelő fogyatkozásban van, azért, hogy ezek ellen jobban megvéddhessék magukat, a röplyukakat kell kisebbekre venni.

R) Rajzási időben figyelemmel kísérd méheid járását, mert néha számításod ellenére is megjelenik a raj; azért reggeli 7 órától délutáni 3 óráig, mindig a méhes közelében maradj.

S) Szemmel tartsd rajzáskor a rajzó kast és a rajt, hogy meggyőződést szerezz az anya jelenlétéről s a raj hol és mikénti megtelepedéséről és siess végezni a befogás körüli teendőket mielőbb.

T) Többet egy jó előrajnál rajzani kasaidnak ne engedj; a sok raj megfosztja az anyakast mézétől és népétől, s nem gyűjthetvén be teledőjét, rendszerint kiéhezik és elpusztul.

U) Utórajokat el ne fogadj soha, mert ezek nem képesek beszerezni teledőjüket; az utórajzás megakadályozása hát földolgod legyen, a heresejtekben létező hereköltésnek lemetszése és kasnaggyobbítás vagy fölcserélés — a rajnak az anyakas helyére tétele által.

Z) Zabolán tartani a méheket a rajzásra nézve nem mindig sikerül, azért ha akarátod ellenére több utóraj jövend, egyesítsd egymással, majd szép méhtörzs válhatik belőle.

J) Jaj a méhészeknek, ki anyátlan kasokat megtür méhesében; mert egész méhese kiraboltathatik s méheid a viaszolyok tönkre tehetik; azért vigyázz szemesen az anyátlanokra, mert azok eltávolítandók, vagy ha rajtok segíteni lehet, anyával mielőbb felségítendők.

Gy) Gyakorold a mesterséges méhszaporítást is, ha valamennyire már avatott vagy a természetben; de szem előtt tartsd mindig, hogy a műrajok korán a természetes rajzás ideje előtt képzendők, hogy az egész nyári mézlegelőt kizsákmányolhassák.

V) Vizsgálod meg jól kasaidat ősszel és csak azon méhtörzseket vedd teledőbe, melyek erős néppel és elegendő mézkészlettel bírnak és ne feledd, hogy egyenletes hőmérsék, csend és nyugalom főtényezője a jó teledetésnek.

Bence András.

KÖZEGÉSZSÉG.

Egészségügyi apróságok.

II.

Váltó-lázak.

(Vége)

Első sorban a mocsár-gerj kifejlésének kellene utját állani, hogy a váltó-lázakra való hajlandóság csökkenjen. Ez országos feladat, de az egyes községek is sokat tehetnének jó vezetés mellett,

ha legalább a nagyját elvezetnék azon vizeknek, melyekben szerves növényanyagok rothadnak. Ez még most álmadozásnak is merész.

A télfolytán a „Keletben“ is olvastam azon váltóláz ellen általános használt orvosságot, melyet én is szándékozom megemlíteni már csak azért is, hogy egy angol orvos Brokes C. után magam is olvastam egy terjedelmes ismertetést afelől.

Nem annyira nevezetes-, mint felötlőnek táltam ebben azt, hogy nevezett orvos a világ körül utazása alkalmával ezen szer alkalmazását és jó sikerét nemcsak a Guarani indiánoknál Dél-Amerikában, hanem a Tisza és Maros posványos vidékein is egyformán tapasztalta, s azt közönséges házi szernek tartja. A gyógyszer előállítását és használatát eként írja le:

Vesznek egy jó marok apró konyhasót és azt egy tiszta s még jobb, ha uj serpenyőben „aggódó figyelemmel“ nem erős tüzen addig pergelik, míg az a pergelt kávéhoz hasonló szint nyer. Ezen sóból erős ember egy tetéz kalánnal veszen minél forróbb vízbe felolvasztva, s megissza minél forróbban egyszerre. A harmad és negyed naposnál, a láz utáni azon napon, mely a láz után következik, az ugynevezett szabad nap reggelén éhomra. A mindennaposnál a láz után 1—2 óra mulva. Állítólag hatása csak akkor biztos, ha annak vétele éhomra esik. A csakhamar jelenkező szomjúság ellen minél kevesebb vizet, s 48 órán át koplalást ajánl és a meghülés elleni óvakodást.

Brokes ur azt állítja, hogy ő ezen szerrel annak egyszeri, legfőleg kétszeri használata után maga is százakat gyógyított meg gyökeresen, s egyetlen esetben sem tapasztalta, hogy az megcsalta volna.

Megjegyzéskép még azt is megemlíti, hogy a váltólázak kifejlésére az oleánder-fáknak is nagy befolyása lenne; miért azt a francia kormány Algirban Orán környékén mind kiirtotta, s francia katona, ha virágzó oleánder mellett fekvő vagy épen aluva találtatnék, büntetést szenvedne.

Mennyi lehet mindezekben a valóság, azt én megmondani nem tudom. Annyi áll, hogy a fenn leirt gyógymódban nem tartok semmi káros hatást, ezért azt megkísérteni nem árt.

De ha ez nem sikerülne az első és második kísérlet után, akkor csak minél hamarabb orvoshoz kell folyamodni, hol megkapja állapotához mérve mindenki a szükséges rendelvényt. Nem lehet tagadnunk, s azt hiszem mai nap az már nem is titok, hogy a megrendelés fő alkotó része Chinin fog lenni.

Sokan vannak, kik előítélettel vagynak ezen megbecsülhetetlen szer irányában, s azt hiszik, hogy az utóbajok ennek következményei. Nagy tévedés. Mai napság még ezen utóbajok egyrésze is nagyrészt csak ezen szer által lesz gyógyítható.

Az előítélet olyan időből jön le, mikor ezen aggodalomra még lehetett némi ok. Mig a china-héj cseres részét is felhasználták főzetekbe, addig a cseranyag a gyomor falaira hathatott károsan, de most, mikor ezen anyag eltávolított, s csak az egyedüli láz elleni finom anyagot kell bevenni, akkor józan gondolkozó előtt ezen kis előítélet is el kell, hogy enyészszék.

Majd minden orvosnak megvan a maga megszokott, vagy kedvenc használatási módja. A cél azt hiszem egy vagy másként eléretik. Ehez én nem szólok. Csak annyit mégis figyelmebe ajánlok mindenkinek, hogy ha válólázai ki is maradtak, ne hitesse el magát azzal, hogy azok még jó és szigorú életrend mellett is vissza nem jöhetnek. Ezért kérdezze meg orvosától, hogy helyzetében mennyi idő leteltével tarthat annak visszakerüléséről, s azon időben vagy az előtt is, amint legkisebb előjelét tapasztalja a láznak, arra ne várjon, hogy abba még előbb megbizonyosodjék, hanem ha kezénél van, vegye azonnal ellene az orvosságot. Így ha figyelmes fog lenni, s ez esetben nem bizza magát a természetre, kevesebb pénz- és erővesztéssel menekszik bajától.

Az orvosság használata közben és a kimaradt lázak utáni életrendre nézve általánosságban azért nem lehet sokat mondani, mert az a beteg egyéniségétől feltételeződik. Mig egyiknek koplalni jobb, addig a másikat lehetőleg táplálni szükség. Hogy a mérsékelt életmód legtöbb esetekben ajánlatos, azt hiszem. E mellett a fárasztó testi és szellemi munka kerülendő és elfáradva, mig ki nem pihente magát az egyén; hogy enni épen úgy mint inni káros, vagy magát hülésnek kitenni nedves földre fekvés, ülés, vagy léghuzamba állás által, azt úgy hiszem tagadni senki sem fogja.

L. J.

LEVELEZÉS.

Fővárosi levél.

Budapest, ápril 16.

A nemzeti színház ma tartotta negyedszázados ünnepélyét a művész Feleki Miklós tiszteletére, ki mint a magyar színészet budapesti tagja 25 éve küzd a göröngyös pályán s küzdve tünt ki társai között.

E nap valóságos ünnepély volt a fővárosban. Iszonyu népcsoport leste a pénztár megnyitását, ugyannyira, hogy a délutáni órákban jegyet sem lehetett találni s ha tiz akkora lett volna is a színház, üres hely úgy sem maradt volna. Ebből lehet következtetni, mennyire meg volt telve Thália temploma a pap tiszteletére s mint állt ember ember hátán s örült, hacsak egyszer is megpillanthatta a nap hőst, Feleki Miklóst; mert ő volt az, kit ma e megtiszteltetés ért s ki meg is érdemelte e kitüntetését; mert ő küzdő, munkás tagja volt mindig a magyar színészetnek. Küzdött, mint igaz harcoshoz illik: szívvel, lélekkel s habár jutalmát nem is kapta meg érdeméhez méltóan, megtalálta az elismerést mint művész, mint hazafi és mint jó barát.

A szorongásig megtelt terem egyszerre oly szint öltött, mintha teljesen üres lett volna; mert elérkezett a perc, melyben szem- és fülnek egyaránt kedves meglepetésű volt minden. Először a zene terjesztette szét bájos hangját a Rákócy-indulóban, mely oly kellemes meglepetésű volt, hogy végeztével a közönség szünni nem akaró taps- és éljenzésekben tört ki s másodsor is el kellett a zenészeknek a darabot játszani.

Eközben a színpalak mögött kedves meglepetés várt művésznökre. Király ő felsége által adományozott Ferenc József-rend lovagkeresztjét tüzte Ribáry ur a művész mellére, mely adomány egyedüli a színművészet terén.

A Rákócy-indulóknak kétszeri eljátszása és hosszas taps és éljenzés után a függöny felgördült s egy meglepő kép tárult szemünk elé. A nők — koszorút tartva kezökben — elől kört képeztek, mig a férfiak hátul foglaltak helyet. A függöny felemelése után csakhamar egyik oldalról Feleki lépett be, Prielle Kornélia és Tannerné által vezetve, fekete magyar ruhában, mellén az érdemrenddel, mig a másikon Szigligeti, a színház igazgatója, ki mély és megható szavakban vázolta a színész életét s végül több emlék átadása után az ő és társai nevében hosszú életet és sok szerencsét kívánt. Ekkor a nők elébe léptek s valamennyien lába elé rakták le a koszorukat, amiből a közönség sem hiányzott.

Ezután jött a népszínház küldötte: Szabó Endre, ki társai jó kívánatát közölte s egy emléket nyújtott át. Ennek távozása után a vidéki színészek léptek elő Gerőfi vezetése alatt s ezek is emléket nyújtottak át; a vidéki színészek után a színképezde növendékei lepték meg Gyenes vezérlete alatt egy ezüst koszorúval.

Nagyon meglepett, mert még nem is gyantottuk, hogy az ünnepeltnek szülőföldjéről is küldött van jelen Nagy Lajos udvarhelyszéki volt

törvényszéki elnök személyében, ki meghatottan s oly lelkesedéssel tolmácsolta saját és küldői érzelmét, hogy nemcsak a művész szeméből csalt ki könyeket, hanem a közönség legnagyobb része is meghatottan hallgatta egy tanuló-, jó barát- és szülőföldje küldöttének a multakra való emlékeztetését és jó kívánatait, ki büszkesége a székegy nemzetnek s hű bajnoka a magyar színművészetnek. Ezután egy ezüst koszorús albumot adott át, mely telve volt jó barátainak arcképével. Végre jött Várady Antal, ki a budapesti közönség nevében szolt s adott át emléket.

Sok küldöttség üdvözölte a művészt; sok emléktárgyat nyújtottak át s az emlékkersek záporoként hullottak a karzatról a közönségre; a közönség lelkesedése leirhatatlan volt, kedvenc művésze e feledhetlen ünnepén.

Ezután a függöny legördült ugyan, de a közönség viharos éljenzése és tapsa közepett újra felemelkedett s Feleki meghatottan köszönte meg, először is Szigligeti felé fordulva, az ő s társai jó kívánatait s így sorba aztán valamennyinek. Amit ebből még megjegyezhetek, az ránk vonatkozott, mert Nagy Lajoshoz fordulva, többek közt ezt mondotta: „Ebben megcáfolva látom ama közmondást, hogy egy próféta sem kedves a maga hazájában. Ha csak egy fénysugár is jutott el művészetemből szülőföldemre, én hálás emlékezettel vagyok.“

Igy a közönség lelkesedése és szünni nem akaró éljenzése közepett, a negyedszázados ünnepély előrsze véget ért, az ennek tiszteletére előadott „Nőuralom“ meghatottság közt játszattott el s a közönség játékközben is igen sokszor kifejezést adott a művész iránti ragaszkodásának.

Büszke lehet oly nemzet, mely oly szülöttekkel dicsekedhetik, mint az ünnepelt, ki nemcsak mint honfi a 48—49-iki forradalom alkalmával mutatta ki küzdés-képességét s harcolt hazájáért, hanem mint a művészetnek hű katonája is harcolt úgy, mint igaz harcoshoz illik s hogy így van, bizonyította a mai ünnepélyen a közönség is, mely kedvence iránti lelkesedését oly mértékben mutatta ki, mint azt tehette s ha érdeméhez méltóan nem tette, ez csak azért volt, mert méltóbb kitüntetés nem talált. — A székelység is nagyban volt képviselve a színházban.

Gerich Gyula,
orvostan-hallgató.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Hadüzenés még nem történt ugyan, de mivel egész Európa nyilván és titokban fegyverkezik, bátran állíthatjuk, hogy Európa békéje — hadilábon áll.

— E hó 16-án volt a Feleki-jubilaum. Három helyen keresték föl tisztelői, barátai, t. i. családi körében, a színpadon és a Hungaria szálloda éttermében. A nemzeti színházban történekről részletesen értesít fővárosi levelünk, a más két helyen történekre szándékozunk később visszatérni.

— Mátyás király egykor világhírű könyvtárának Konstantinápolyba került részéből 30—40 darabot küld haza a török szultán Tahir bey által. A nagybecsű adomány méltó elfogadására készül Budapest. Egyebek között kimondotta, hogy amint Tahir bey Budapest határába lép: a főváros vendége. Hirszerint vasárnap lenne a megérkezés.

— A fővárosi lapok e hét elején a Dunamentén itt-ott előforduló fagyról beszélnek. Nem nagy örömhír.

— Albrecht főherceg jubilaumát nagy fényvel ülték meg Bécsben e hó 17-én.

* Az „Erdélyegyházmegyei Értesítő“ írja: Püspök urunk ő excellenciájának következő újabb kegyes adakozásait jelezzük: a jobbágytelki templom részére Münchenben készült főoltárképért utólagosan 207 frt, a deményházi új főoltárért utólagosan

200 frt, szegény tanítók segélyezésére 510 frt, takarékmagtárak gyarapítására 170 frt, a zalán-pataki filiális hitközségnek oltár felállítására 50 frt, szegény tanulók segélyezésére 124 frt, szegény lelkészek segélyezésére 75 frt, a felvinci iskola felszerelésére 15 frt, irodalmi vállalatok támogatására 300 frt, Etéden egy kántorális telek megvásárlására 369 frt, a magyar-bölkényi filiális hitközségnek egy harang öntésére 138 frt, a tekerőpataki templom tornyának befedetésére 100 frt, a cs.-sz.-tamási r. kath. iskola építésére 100 frt.

— A „Szilágy“ című hetilap második száma beköszöntése a lap rendes pályafutásának kezdetét jelenti. Isten hozta! Isten éltesse!

× Amint olvasóink emlékezhetnek, az Udvarhelyvárosi tisztújítás ellen általánosságban és a polgármester, egyik tanácsos s a főkapitány megválasztása ellen különösen, Udvarhelymegye törvényhatósági évnegyedes közgyűlése elébe, több választó által felszólamlások adattak volt be. A törvényhatósági közgyűlés, ezen felszólamlások tárgyalása alkalmával, a tisztújítást általánosságban és a polgármester s egyik tanácsos megválasztását helybenhagyta, ellenben a főkapitány megválasztását megsemmisítette. A törvényhatósági közgyűlés ezen határozatai ellen, mind a felszólamlott választók, mind az érdekelt főkapitány főlebbzetek a m. k. belügyminiszterhez. Csak a napokban érkezett le az ügy. A miniszter a választást általánosságban és az egyik tanácsos megválasztását helybenhagyta; a polgármestert és főkapitányt illetőleg följelenteni rendelte, hogy az illetők Udvarhely városában birtokosok és adófizetők-e? Megerősítésük — úgy látszik — az igenlő felelettel tétetvén függővé, a polgármester és főkapitány megválasztásának helybenhagyása bizonyosnak mondható. Egyidejűleg sajnálattal említjük föl, hogy a derék főkapitány — Csépi Samu — ez idő szerint ágyban fekvő súlyos beteg. Teljes felgyógyulást és egészséget kívánunk neki, hogy terhes hivatali állásának minél jobban megfelelhessen.

— A napokban két igen fájdalmas haláleset hírt vettük. Egyik Budapesten Gyárfás Ferenc rajztanárképezdei tanársegédé, a másik Kolozsváron Szilágyi Sándor jogtan-hallgatóé. Vigasztalást a méltán bánatos szülőknek! Csendes álmat korán elköltözött ifju barátinknak!

— Udvarhelymegye törvényhatósági bizottságának 1876 december 18-ikán tartott üléséből kiküldött tizenegy tagu bizottság a megyének a reáliskolára fordítandó kiadásai fedezésére, folyó 1877 év áprilishava 28-ikán napján, a városháza nagytermében mükedvelőestélyt rendez. — Programm: 1. „Tasso Ferrarában.“ Nagy néma kép. 2. „Port a szemébe!“ Labich és Martin 2 felv. vigjátéka. — Kezdeté fél nyolckor. — Ülőhelyekre szóló belépőjegyek ára 80 kr, állóhelyre 40 kr. Ápril 24-edikén kezdve előre válthatók t. Konec András ur gyógyszer-tárában; este, hat óra után, a pénztárnál.

Piaci árak

a sz.-udvarhelyi hetivásáron, 1877 ápril 17-én.

Tisztabuza, egy hektoliter	10 frt — kr.
Elegybuza	7 „ 50 „
Rozs	6 „ 75 „
Zab	3 „ 50 „
Törökbuza	4 „ 75 „
Pityóka	2 „ 75 „
Széna kötetlen, egy métermázsa	2 „ 50 „
Alomszalma	— „ 40 „
Tüzifa, egy köbméter	2 „ — „
Marhahus, egy kilogramm	— „ 36 „
Sertéshus	— „ 44 „
Szalonna	— „ 70 „
Hájszir, egy liter	— „ 80 „

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Szakács Mózes.